YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
2 päivänä maaliskuuta 1983 *

Asiassa 7/82,

Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL), Esplanade 36a, 2000 Hampuri 36, edustajanaan Stuttgartin Landgerichtin ja Oberlandesgerichtin asianajajat Peter Mailänder ja Rolf Winkler, prosessiosoite Luxemburgissa c/o asianajaja Ernest Arendt, 34 rue Philippe-II,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, 200 rue de la Loi, 1049 Bryssel, asiamiehenään komission oikeudellisen yksikön virkamies Götz zur Hausen, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Oreste Montalto, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

vastaajana,

jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan kumoamaan ETY:n perustamissopimuksen 86 artiklan soveltamisesta yhteisöjen tuomioistuinta 29 päivänä lokakuuta 1981 tehty komission päätös (IV/29.839 – GVL)(EYVL N:o L 370, s. 49),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti J. Mertens de Wilmars, jaostojen puheenjohtajat P. Pescatore, A. O'Keeffe ja U. Everling sekä tuomarit A. J. Mackenzie Stuart, G. Bosco ja T. Koopmans,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: G. Reischl,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Rajavastuuyhtiö Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (jäljempänä GVL), kotipaikka Hampuri, on nostanut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 8.1.1982 toimittamallaan kannekirjelmällä ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan toisen kohdan nojalla kanteen, jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan kumoamaan ETY:n perustamissopimuksen 86 artiklan soveltamisesta 29 päivänä lokakuuta 1981 tehty komission päätös (IV/29.839 – GVL), joka on annettu tiedoksi kantajalle 9.11.1981 ja joka on julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* (EYVL N:o L 370, s. 49).

2 Kantaja on Saksan liittotasavallassa ainoa tekijänoikeusjärjestö, joka huolehtii tekijänoikeuksien sekä esittävien taiteilijoiden tekijänoikeuksien lähioikeuksiksi kutsuttujen oikeuksien suojaamisesta. Tämä yhteisö vastaa erityisesti niiden korvausten perimisestä ja jakamisesta, joihin esittävillä taiteilijoilla on Saksan tekijänoikeuslain (*Urheberrechtsgesetz*) nojalla oikeus silloin, kun heidän esitystään, joka on heidän suostumuksellaan tallennettu kuva- tai äänitallenteelle, käytetään radiolähetyksessä tai saatetaan yleisön saataviin jollakin toisella tavalla ("toissijainen käyttö").

3 Kantaja on 21.11.1980 saakka kieltäytynyt tekemästä hallinnointisopimuksia sellaisten esittävien taiteilijoiden kanssa, jotka eivät ole olleet Saksan kansalaisia ja joiden kotipaikka ei ole ollut Saksan liittotasavallassa, eikä kantaja ole suostunut muullakaan tavoin suojaamaan näiden taiteilijoiden oikeuksia Saksassa. Kantaja on lopettanut tämän käytännön 21.11.1980 ja muuttanut sääntöjään ja vakiohallinnointisopimustaan siten, että jokainen esittävä taiteilija, joka on sijoittautunut Euroopan yhteisön jonkin jäsenvaltion alueelle, saa tehdä hallinnointisopimuksen ja on oikeutettu myös takautuvasti saamaan osuutensa korvausten tuotosta.

4 Kanteen kohteena olevassa päätöksessä todetaan, että se, että GVL oli 21.11.1980 saakka kieltäytynyt tekemästä hallinnointisopimuksia sellaisten ulkomaalaisten taiteilijoiden kanssa, joiden kotipaikka ei sijainnut Saksan liittotasavallassa, ja kieltäytynyt muulla tavoin hoitamasta tekijänoikeuksia, joita näillä taiteilijoilla oli Saksan liittotasavallassa, on perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä silloin, kun nämä taiteilijat olivat jonkin muun jäsenvaltion kansalaisia tai kun heidän kotipaikkansa oli jossain muussa jäsenvaltiossa.

5 Päätöksen johdanto-osan perustelukappaleissa (71 kohta) selvitetään, että GVL on muuttamalla sääntöjään ja vakiohallinnointisopimustaan 21.11.1980 lopettanut niiden taiteilijoiden, jotka eivät ole Saksan kansalaisia, syrjinnän siltä osin kuin kysymyksessä olivat jäsenvaltioiden kansalaiset tai taiteilijat, joilla on kotipaikka jossakin jäsenvaltiossa. Tämän päivämäärän jälkeen tilitysjärjestelmää sovellettiin samalla tavalla sekä saksalaisiin että ulkomaisiin taiteilijoihin.

6 Kanteensa tueksi kantaja esittää seuraavat viisi kanneperustetta:

- *ensimmäinen peruste*: komissio on kanteen kohteena olevaa päätöstä edeltävän hallinnollisen menettelyn aikana rikkonut olennaisia menettelymääräyksiä;

- *toinen peruste*: komissiolla ei ole toimivaltaa tehdä päätöstä, jonka ainoa tarkoitus on "vahvistaa" perustamissopimuksen 86 artiklaa rikotun menneisyydessä;

- *kolmas peruste*: kantajaan ei voida soveltaa 86 artiklaa sen vuoksi, että on katsottava, että kantaja on perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yritys, joka tuottaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja;

- *neljäs peruste*: kantajan käyttäytyminen, jota komissio on pitänyt lainvastaisena, ei ole omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan;

- *viides peruste*: tätä käyttäytymistä ei voi katsoa perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetuksi määräävän aseman väärinkäytöksi, eikä varsinkaan ole niin, että kantaja olisi soveltanut erilaisia ehtoja eri kauppakumppaneidensa samankaltaisiin suorituksiin (86 artiklan 2 kohdan c alakohta).

Ensimmäinen kanneperuste: menettelymääräysten rikkominen

7 Kantaja esittää, että komissio on rikkonut 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen eli neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohtaa (EYVL 1962, s. 204) ja neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY 4 artiklaa (EYVL 1963, s. 2268) sen vuoksi, että komissio on perustanut päätöksensä muihin väitteisiin kuin niihin, joista kantajalla on ollut mahdollisuus esittää huomautuksensa.

8 Kantaja väittää, että komissio ei ole väitetiedoksiannossa täsmentänyt riittävällä tarkkuudella, että komissio piti lainvastaisena paitsi sitä, että kantaja oli kieltäytynyt tekemästä hallinnointisopimuksia muiden jäsenvaltioiden kansalaisten kanssa, myös niitä tapauksia, joissa taiteilijoilla oli kotipaikka jonkin jäsenvaltion alueella ilman, että he olisivat kyseisen jäsenvaltion kansalaisia. Tämä epäselvyys on sitäkin kiusallisempi, koska väitetiedoksiantoon aiheen antaneessa kantelussa, eli Lontoosta olevan Interpar-yhtiön tekemässä kantelussa, ei otettu esille kysymystä niiden taiteilijoiden asemasta, joiden kotipaikka oli jonkin jäsenvaltion alueella, mutta jotka eivät olleet kyseisen jäsenvaltion kansalaisia.

9 Tosiseikat eivät tue kantajan esittämiä väitteitä. Ennen kuin väitetiedoksiannossa viitataan Interparin tekemään valitukseen, siinä kuvataan kantajan käyttäytymistä seuraavasti: "GVL kieltäytyy tekemästä hallinnointisopimuksia sellaisten ulkomaalaisten taiteilijoiden kanssa, joiden kotipaikka ei ole Saksassa, riippumatta siitä, ovatko taiteilijat yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisia vai eivät, eikä GVL myöskään suostu muulla tavalla suojaamaan näiden taiteilijoiden oikeuksia Saksassa" (27 kohta). Tämän asiakirjan oikeudellisissa toteamuksissa viitataan erityisesti syrjintään, jota GVL olisi harjoittanut saksalaisten taiteilijoiden ja taiteilijoiden, joilla on kotipaikka Saksassa, sekä "sellaisten ulkomaalaisten taiteilijoiden, joiden kotipaikka ei ole Saksassa" välillä (51, 52 ja 55 kohta).

10 Yleisemmin voidaan todeta, että väitetiedoksianto ei sisällä mitään, minkä perusteella kantaja voisi päätellä, että komission esittämä moite koskisi ainoastaan sellaisten taiteilijoiden asemaa, joilla on jonkin muun jäsenvaltion kansalaisuus.

11 Kantaja väittää myös, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä ainoastaan toistetaan väitetiedoksiannon toteamukset ja että komissio ei siis ole millään tavoin ottanut huomioon kantajan esittämiä väitteitä tai niitä väitteitä, jotka ovat sisältyneet kantajan komissiolle lähettämiin oikeudellisiin lausuntoihin. Komissio on tämän vuoksi loukannut GVL:n asetuksella N:o 99/63/ETY taattua oikeutta tulla kuulluksi ("rechtliches Gehör").

12 Vaikka on totta, että asetuksen N:o 99/63/ETY tarkoituksena on sen varmistaminen, että yrityksillä on tutkimusten päättyessä oikeus esittää huomautuksia kaikista niistä väitetyistä kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin komissio aikoo päätöksessään todeta yritysten syyllistyneen, asetuksessa ei velvoiteta komissiota käsittelemään kaikkia näitä huomautuksia päätöksensä perusteluissa, jos nämä perustelut ovat itsessään riittäviä perustelemaan komission tekemät päätelmät.

13 On lisättävä, että kanteen kohteena olevan päätöksen johdanto-osan perustelukappaleissa esitetään ja käsitellään suurin osa GVL:n 12.2.1981 pidetyssä kuulemisessa esittämistä huomautuksista.

14 Kantaja esittää lopuksi, että siitä, että komissio oli kieltäytynyt ottamasta huomioon esitettyjä huomautuksia, on aiheutunut, että päätöksessä on lukuisia tosiasiavirheitä. Näitä väitteitä voidaan kuitenkin tarkastella ainoastaan niiden aineellisten perusteiden yhteydessä, joihin nämä väitteet liittyvät.

15 Ensimmäinen kanneperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Toinen kanneperuste: toimivallan puuttuminen

16 Kantaja esittää perusteessaan, että komissiolla ei ole toimivaltaa vahvistaa päätöksessään kilpailusääntöä rikotun, kun kysymyksessä oleva yritys on jo lopettanut rikkomisen. Tällainen toimivalta ei ole johdettavissa perustamissopimuksen määräyksistä eikä asetuksen N:o 17 säännöksistä.

17 Kantaja huomauttaa tältä osin, että väitetiedoksianto ja Interparin kantelu, johon tämä väitetiedoksianto perustui, koskivat käytäntöä, jota GVL noudatti ennen 21.11.1980. Komission toimenpiteiden jälkeen GVL on muuttanut käytäntöään siten, että rikkominen, josta sitä moitittiin, lopetettiin, minkä vuoksi komission aloittama hallinnollinen menettely on kantajan mukaan käynyt aiheettomaksi.

18 Kantaja painottaa, että neuvosto on antaessaan asetuksen N:o 17 tyhjentävästi vahvistanut komission päätöksentekovallan perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan soveltamisalojen osalta. Tämä toimivalta ei käsitä toimivaltaa tehdä sellaista päätöstä, jonka ainoana tarkoituksena on vahvistaa, että kilpailusääntöjä rikottiin menneisyydessä. Erityisesti asetuksen N:o 17 3 artiklassa viitataan rikkomisen toteamiseen ainoastaan rikkomisen lopettamista varten tehtävän päätöksen yhteydessä.

19 Vastaaja katsoo, että sen toimivalta tehdä kanteen kohteena oleva päätös on johdettavissa sekä perustamissopimuksen määräysten ja asetuksen N:o 17 säännösten tulkinnasta että siitä, että vahvat käytännön perusteet tukevat tätä käsitystä, jonka perusteella komissio jatkuvasti toimii.

20 Vastaajan mukaan asetuksen N:o 17 säännöksiä on tulkittava sen toimivallan perusteella, joka on annettu komissiolle perustamissopimuksessa kilpailun alalla ja jota asetus konkreettisesti ilmentää. Kyseisessä asetuksessa, erityisesti sen 3 artiklan 1 ja 3 kohdassa, 15 artiklan 2 ja 6 kohdassa sekä 16 artiklassa, säädetään sekä suppeammista että laajemmista toimivaltuuksista. Jo lopetetun rikkomisen toteamiseksi tehty päätös kuuluu vastaajan mukaan kaikkien näiden toimivaltuuksien alaan siten, että tällainen päätös sijoittuu kahden nimenomaisesti asetuksessa säännellyn päätöksen väliin. Nämä ovat päätös, jossa määrätään sakko todetusta, mutta jo lopetetusta rikkomisesta sekä päätös, jossa alustavan tutkimuksen jälkeen todetaan, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisen edellytykset täyttyvät.

21 Käytännön kannalta vastaaja esittää, että jos komissiolla ei olisi toimivaltaa tehdä sellaista päätöstä, jossa pelkästään vahvistetaan kilpailusääntöjä rikotun, sen olisi aina määrättävä sakkoa sen estämiseksi, että asianosainen yritys, joka oli lopettanut rikkomisen juuri ennen rikkomisen lopettamiseen velvoittavan päätöksen tekemistä, ei sittemmin jatkaisi rikkomista.

22 Ensinnäkin on otettava huomioon, että – kuten vastaaja on oikein huomauttanut – asetuksen N:o 17 säännöksiä ja erityisesti sen niitä säännöksiä, joissa säädetään toimenpiteistä, joita komission on toteutettava perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan noudattamisen valvomiseksi, on tulkittava siten, että huomioon otetaan perustamissopimuksen kilpailusäännöt. Nämä säännöt perustuvat erityisesti 87 artiklan 2 kohdan d alakohdassa ja 89 artiklassa ilmaistuun ajatukseen siitä, että komission tehtävänä on huolehtia siitä, että yritykset noudattavat kilpailusääntöjä, ja tarvittaessa tehdä päätös näiden sääntöjen rikkomisesta.

23 Kuten asetuksen N:o 17 johdanto-osan kappaleista sekä perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ilmenee, kyseisen asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että yritykset noudattavat kilpailusääntöjä, ja mahdollistaa, että komissio voi tässä tarkoituksessa velvoittaa yritykset lopettamaan todetun rikkomisen ja rikkomistapauksessa määrätä sakkoja ja uhkasakkoja. Toimivalta tehdä tällaisia päätöksiä sisältää välttämättä toimivallan vahvistaa, että kilpailusääntöjä on rikottu.

24 Tässä kanneperusteessa esitetty ongelma ei siis todellisuudessa koske sitä, onko komissiolla toimivalta päätöksellään vahvistaa kilpailusääntöjä rikotun, vaan sitä, oliko komissiolla tässä tapauksessa perusteltu intressi tehdä sellainen päätös, jossa kilpailusääntöjä vahvistetaan rikotun menettelyllä, josta asianosainen yritys oli jo luopunut.

25 Kanteen kohteena olevassa päätöksessä esitetään, että vielä vuoden 1980 marraskuussa toteuttamansa sääntöjensä ja vakiosopimuksensa muuttamisen jälkeenkin GVL katsoo oikeudellisen tilanteen epäselvyyden perusteella voivansa edelleen sulkea pois hallinnointitoiminnastaan ne taiteilijat, jotka eivät ole Saksan kansalaisia tai joilla ei ole kotipaikkaa Saksan liittotasavallassa. Päätöksen tekeminen oli komission mukaan siis tarpeen oikeudellisen tilanteen selkeyttämiseksi erityisesti kantelijoiden osalta sekä sen välttämiseksi, että vastaavat tai samankaltaiset rikkomiset toistuisivat myöhemmin (74 kohta).

26 Vaikka GVL on tämän asian käsittelyn aikana esittänyt pitävänsä vuoden 1980 marraskuussa toteuttamaansa sääntöjensä ja vakiosopimuksensa muutosta peruuttamattomana, se on kuitenkin sekä komissiossa vireillä olevan hallinnollisen menettelyn aikana että yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevan menettelyn aikana esittänyt, että se ei katsonut olevansa sitoutunut tähän muutokseen tehdessään hallinnointisopimuksia sellaisten taiteilijoiden kanssa, joilla on kolmannen maan kansalaisuus, mutta kotipaikka jossakin toisessa jäsenvaltiossa. Lisäksi GVL on näiden menettelyjen aikana painottanut, ettei se ollut yhteisön oikeuden mukaan velvollinen tekemään tätä muutosta, minkä vuoksi sillä olisi täysi vapaus palata aiempaan käytäntöönsä.

27 Tämän johdosta komissio on voinut katsoa, että vaara tähän käytäntöön palaamisesta olisi todellinen, jos GVL:n velvollisuutta lopettaa käytäntö ei muodollisesti vahvistettaisi, ja että tämän vuoksi oikeudellinen tilanne on selkeytettävä.

28 Edellä esitetystä seuraa, että on riittävällä tavalla osoitettu, että vastaajalla oli perusteltu intressi saada nyt kyseessä olevan päätöksen muodossa vahvistetuksi, että kantaja oli rikkonut kilpailusääntöjä sääntöjensä muuttamiseen saakka. Toinen kanneperuste on siis hylättävä.

Kolmas kanneperuste: perustamissopimuksen 90 artiklan soveltaminen

29 Tämän perusteen mukaan GVL on perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yritys, joka tuottaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja. Tämän vuoksi siihen sovelletaan kilpailusääntöjä vain siltä osin kuin näiden sääntöjen soveltaminen ei estä sitä suorittamasta erityistehtäväänsä.

30 Kantaja vetoaa tekijänoikeuden ja lähioikeuksien hallinnoinnista 9 päivänä syyskuuta 1965 annettuun Saksan lakiin (*Bundesgesetzblatt* I, s. 1294), jossa säädetään muun muassa, että tekijänoikeusjärjestön, kuten GVL:n, on oltava viranomaisten hyväksymä, että sen on toimittava *Patentamt*in (Saksan patenttiviranomaisen) valvonnassa ja että sillä on velvollisuus tehdä tiettyjä hallinnointisopimuksia.

31 Edellä mainitun lain tarkastelusta ilmenee kuitenkin, että Saksan lainsäädännössä ei luovuteta tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien hallinnointia tietyille yhteisöille vaan että laissa määritellään yleisellä tavalla säännöt, joita sovelletaan niiden yhteisöjen toimintaan, jotka aikovat vastata näiden oikeuksien hyödyntämisestä yhteisvalvonnan keinoin.

32 Vaikka on totta, että näiden yhteisöjen toiminnan valvonta, sellaisena kuin siitä on säädetty kyseisessä laissa, menee pidemmälle kuin monien muiden yritysten julkinen valvonta, tämä seikka ei kuitenkaan ole riittävä näiden yhteisöjen sisällyttämiseksi perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun yritysryhmään.

33 Kolmas kanneperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Neljäs kanneperuste: vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

34 Kantaja väittää tässä kanneperusteessaan, että kilpailusääntöjen rikkominen, johon sen on kanteen kohteena olevassa päätöksessä katsottu syyllistyneen, ei olisi voinut olla omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 86 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla.

35 Kanteen kohteena olevassa päätöksessä (63 kohdassa) esitetään tältä osin, että kieltäytyessään vastaamasta niiden taiteilijoiden oikeuksien hyödyntämisestä, joiden kotipaikka on jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin Saksan liittotasavallassa, GVL on estänyt palvelujen yhtenäismarkkinoiden toteuttamista yhteisössä. Nämä ulkomaalaiset eivät ole voineet turvautua GVL:n palveluihin, minkä vuoksi palvelujen vapaa liikkuvuus yhteisössä, joka olisi voinut olla kehityksen seurauksena ilman GVL:n kieltäytymistä, oli siis tehty mahdottomaksi. Tämä palvelujen vapaan liikkuvuuden estäminen on ollut tuntuvaa, sillä monet ulkomaalaiset oikeudenhaltijat ovat olleet estyneitä käyttämästä oikeuksiaan Saksassa.

36 Kantaja kiistää, että vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan olisi ollut tuntuva. Se esittää, että hallinnollista menettelyä aloitettaessa ainoastaan Interpar oli tehnyt kantelun ja että sittemminkin oli komission tietoon tuotu ainoastaan yksi lisätapaus, joka on koskenut italialaisten alpinistien kuoroa. Kaikki yhdeksän taiteilijaa, joihin päätöksessä viitataan kanteluiden tekijöinä, kuuluivat samaan ryhmään. Kantajalle on aiemmin esitetty pyyntöjä ulkomaalaisten taiteilijoiden oikeuksien hallinnoimisesta ainoastaan hyvin erityisissä tapauksissa. GVL:n aiemman käytännön vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on siis ollut äärimmäisen vähäinen.

37 On muistettava, että jotta voitaisiin arvioida, voiko määräävän aseman väärinkäyttö kysymyksessä olevilla markkinoilla olla omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetulla tavalla, on otettava huomioon seuraukset, joita tästä aiheutuu tehokkaan kilpailun rakenteeseen yhteismarkkinoilla (yhdistetyt asiat 6–7/73, Istituto Chemioterapico ja Commercial Solvents v. komissio, tuomio 6.3.1974, Kok. 1974, s. 223).

38 Yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut 25.10.1979 antamassaan tuomiossa (asia 22/79, Greenwich Films, Kok. 1979, s. 3275), että tekijänoikeuksia hallinnoivien yhteisöjen toiminta on saatettu järjestää siten, että toiminnasta

on seurauksena yhteismarkkinoiden jakautuminen ja siten palvelujen tarjoamisen vapauden, joka on yksi perustamissopimuksen tavoitteista, rajoittaminen. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että tällainen toiminta on tällöin omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

39 Komission väite kantajan aiemmasta toiminnasta koskee nimenomaisesti sitä, että toiminta oli järjestetty siten, että siitä aiheutuva haitta palvelujen tarjoamisen vapaudelle oli niin suuri, että yhteismarkkinat jakautuivat. Kantajan noudattama käytäntö oli luonteeltaan sellainen, että se esti sellaisten esittäjien, jotka eivät olleet Saksan kansalaisia ja joiden kotipaikka oli jossakin muussa jäsenvaltiossa, oikeuksien hyödyntämisen Saksan markkinoilla.

40 Neljäs kanneperuste on tämän vuoksi hylättävä.

Viides kanneperuste: määräävän aseman väärinkäyttö

41 Tämä kanneperuste, joka koskee perustamissopimuksen 86 artiklassa määrättyjä aineellisia edellytyksiä, käsittää useita osia, joista ensimmäisessä kiistetään GVL:n määräävä asema markkinoilla.

42 Kantaja myöntää, että sen tarjoama palvelu koostuu esittävien taiteilijoiden esitysten toissijaiseen käyttöön liittyvien oikeuksien hallinnoinnista ja että kantaja on ainoa yhteisö, joka huolehtii tällaisesta hallinnoimisesta Saksan liittotasavallassa. Kantaja väittää kuitenkin, että se ei ole esittävien taiteilijoiden ainoa liikekumppani sen vuoksi, että nämä taiteilijat voivat käyttää ensisijaiseen käyttöön liittyviä oikeuksiaan ja siten olla liikesuhteissa esimerkiksi promoottoreiden tai äänitetuottajien kanssa.

43 Vastaaja väittää, että näissä kantajan päätelmissä ei oteta huomioon asian kannalta merkityksellisiä markkinoita. Vastaajan mukaan nämä markkinat eivät ole palvelut taiteellisten teosten esittämisen alalla, vaan niiden korvausten periminen, jotka on määrä maksaa esittäville taiteilijoille heidän esitystensä toissijaisen käytön johdosta. GVL on määräävässä asemassa juuri näillä jäljempänä mainituilla markkinoilla.

44 Päätöksessä todetaan tältä osin (45 kohdassa), että GVL toimii niiden palvelujen markkinoilla, jotka koskevat esittävien taiteilijoiden esitysten toissijaista käyttöä koskevien oikeuksien suojaamista Saksassa ja että nämä markkinat

voidaan selkeästi erottaa muiden yhteishallinnointia harjoittavien yhteisöjen toiminnasta. Päätöksen mukaan GVL on tosiasiallisessa monopoliasemassa näillä Saksan markkinoilla, mikä tarkoittaa siis merkittävää osaa yhteismarkkinoista.

45 Yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että nämä toteamukset ovat oikeita ja että kanneperusteen ensimmäisen osa on tämän vuoksi hylättävä.

46 Viidennen perusteen toisessa osassa kiistetään, että määräävää asemaa olisi väärinkäytetty päätöksessä esitetyllä tavalla. Komissio olisi etenkin virheellisesti katsonut lainvastaiseksi sen, että kantaja kohtelee taiteilijoita eri tavalla heidän kansalaisuutensa perusteella.

47 Kanteen kohteena olevassa päätöksessä esitetään ensiksikin, että kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä, jota määräävässä asemassa oleva yritys harjoittaa, on vastoin 86 artiklan määräyksiä (46 kohta) ja että se, että GVL on tosiasiallisessa monopoliasemassa olevana yrityksenä kieltäytynyt tekemästä hallinnointisopimuksia sellaisten ulkomaalaisten taiteilijoiden kanssa, joilla ei ole kotipaikkaa Saksassa, on kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää (47 kohta).

48 Kantaja kiistää jyrkästi jälkimmäisen toteamuksen. Kantaja huomauttaa esittäneensä sitä vastaan vireille pannun menettelyn aikana toistuvasti, että sen eri taiteilijoiden välillä tekemä erottelu perustuu ainoastaan näiden oikeudenhaltijoiden oikeuksien luonteeseen. Tosiasiallinen ongelma on kantajan mukaan tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevien kansallisten lainsäädäntöjen eroavaisuudessa. Tämän eroavaisuuden seurausta on se, että Saksan liittotasavallan ulkopuolelle sijoittautuneiden taiteilijoiden oikeuksia koskevat lainsäädännöt eivät tunnusta oikeutta korvaukseen toissijaisen käytön johdosta.

49 Kantaja selittää voivansa hallinnoida ainoastaan sellaisia oikeuksia, joiden olemassaolon se voi tarkastaa ja joiden ulottuvuuden se voi määritellä. Näin on Saksan kansalaisten oikeuksien tapauksessa, sillä Saksan tekijänoikeuslain 125 §:n nojalla nämä kansalaiset nauttivat tässä laissa taatusta oikeussuojasta. Kantaja on myöntänyt, että tämä sama edellytys on täyttynyt niiden ulkomaalaisten taiteilijoiden tapauksessa, joilla on kotipaikka Saksan liittotasavallassa, sillä tämä kotipaikka on riittävä liittymä tätä alaa koskevan Saksan lain soveltamisen mahdollistamiseksi.

50 Kantaja katsoo, että tätä oikeudellista käsitystä tukee vuoden 1965 oikeuksien hallinnoinnista annetun Saksan lain 6 §:n 1 momentti, jonka mukaan oikeuksia hallinnoiva yhteisö on velvollinen hallinnoimaan toimialaansa kuuluvia oikeuksia oikeudenhaltijoiden pyynnöstä, "jos oikeudenhaltijat ovat perustuslaissa tarkoitettuja Saksan kansalaisia tai jos heidän kotipaikkansa on tämän lain soveltamisalueella", eli Saksan liittotasavallassa.

51 Vastaaja myöntää kansallisten lainsäädäntöjen eroavaisuudet samoin kuin sen, että useimmat muiden jäsenvaltioiden lainsäädännöt ovat toissijaista käyttöä koskevien oikeuksien osalta vähemmän kattavia kuin Saksan lainsäädäntö. Nämä olosuhteet eivät kuitenkaan anna oikeutta kieltäytyä tekemästä sopimuksia sellaisten ulkomaalaisten kanssa, joilla ei ole kotipaikka Saksassa, sillä tämä kieltäytyminen estää heitä osoittamasta, että he tosiasiallisesti ovat kyseisten oikeuksien haltijoita.

52 Ensinnäkin on todettava, että hallinnoinnista annetun lain 6 §, joka velvoittaa hallinnointiyhteisöjä hallinnoimaan kaikkien sellaisten taiteilijoiden oikeuksia, jotka ovat Saksan kansalaisia tai joiden kotipaikka on Saksan liittotasavallassa, ei estä yhtiöitä harjoittamasta toimintaansa myös muiden taiteilijoiden lukuun. Myös patenttiviranomainen on epäsuorasti vahvistanut tämän lain tulkinnan hyväksyessään GVL:n 21.11.1980 toteutetun sääntöjen muutoksen.

53 On huomautettava, että perustamissopimuksen määräykset ja erityisesti sen kilpailua koskevat määräykset rajoittavat GVL:lle lainsäädännöllisesti jätettyä vapautta erityisesti sen vuoksi, että GVL oli määräävässä asemassa merkittävällä osalla yhteismarkkinoita.

54 Näissä olosuhteissa GVL:llä ei tekijänoikeuksia koskevien lainsäädäntöjen yhdenmukaisuuden puuttumisesta huolimatta ollut oikeutta toimia yksinomaan niiden taiteilijoiden nimissä, joiden oikeuksien kuulumista Saksan lainsäädännön alaisuuteen se piti varmana. GVL ei voinut sulkea pois tiettyjen ulkomaalaisten taiteilijoiden, joilla ei ollut kotipaikkaa Saksassa, mahdollisuutta vedota toissijaista käyttöä koskeviin oikeuksiin. Lisäksi GVL on tiennyt, että kieltäytyessään hallinnoimasta näitä oikeuksia se on tosiasiallisesti estänyt näitä taiteilijoita saamasta korvauksia, joihin heillä oli oikeus.

55 Kantaja on siis järjestänyt toimintansa siten, että yksikään ulkomaalainen taiteilija, jonka kotipaikka ei ole ollut Saksan liittotasavallassa, ei ole voinut käyttää toissijaista käyttöä koskevia oikeuksia, vaikka olisi voinut todistaa olevansa näiden oikeuksien haltija joko sillä perusteella, että Saksan lakia

voitiin soveltaa tapaukseen, tai sillä perusteella, että nämä oikeudet tunnustettiin jossakin toisessa sovellettavissa olevassa kansallisessa lainsäädännössä.

56 Sitä, että tosiasiallisessa monopoliasemassa oleva yritys on tällä tavoin kieltäytynyt tarjoamasta palvelujaan kaikille sellaisille niitä mahdollisesti tarvitseville, jotka eivät kuulu johonkin tiettyyn ryhmään, jonka tämä yritys on määritellyt kansalaisuuden tai kotipaikan perusteella, on pidettävä perustamissopimuksen 86 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuna määräävän aseman väärinkäyttönä.

57 Tämän johdosta komissio on oikein katsonut, että 86 artiklan ensimmäistä kohtaa voidaan soveltaa tässä tapauksessa.

58 Tämä toteamus aiheuttaa sen, että viidettä perustetta ei voida hyväksyä ja että myöskään tämän perusteen muita osia ja erityisesti niitä osia, jotka koskevat väitettä perustamissopimuksen 86 artiklan toisen kohdan c alakohdassa tarkoitetusta syrjinnästä, ei enää ole tarpeen tutkia.

59 Kanne on tämän johdosta hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

60 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Mertens de Wilmars Pescatore O'Keeffe

Everling Mackenzie Stuart Bosco Koopmans

Julistettiin Luxemburgissa 2 päivänä maaliskuuta 1983.

P. Heim
kirjaaja

J. Mertens de Wilmars
presidentti